

УДК 343.1

DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v4.2023.25>**С. Ковмир,**

аспірант

Національної академії Служби безпеки України

КЕРУВАННЯ РИЗИКАМИ ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Постановка проблеми. У сучасному світі керування ризиком будь-якої діяльності є невід'ємною частиною загальної системи управління. Усвідомлення практичної значущості керування ризиком у правоохоронній сфері та безпосередньо під час реалізації програм захисту свідків активізувало в останні десятиліття дослідницький інтерес до цієї проблематики. Здатність постійно відслідковувати та передбачати можливі несприятливі зміни ситуації, тримати їх під контролем, адекватно реагувати належить до найважливіших стратегічних переваг будь-яких суб'єктів управління.

Серед теоретиків, які зробили вагомий внесок у розвиток теорії ризику, можна виділити таких науковців, як: Дж. М. Кейнс, А. Маршалл, О. Моргенштейн, Ф. Найт, Дж. Нейман, Б. А. Райзберг, А. П. Альгін, В. В. Черкасов. Водночас сучасна методологія оцінювання ризику, яка базується на технологіях «великих даних» та методах машинного навчання під час аналізу науковцями та практиками невизначеності кримінального середовища, наразі потребує глибокого дослідження.

Незважаючи на той факт, що протягом останніх 20-ти років методологія оцінювання ризиків досягла величезних успіхів, аналіз цілеспрямованого насильства щодо учасників кримінального судочинства залишається певним «викликом» для представників національних правоохоронних органів, психологів та інших

експертів. Ці специфічні та критично важливі управлінські аспекти в сфері кримінального судочинства вимагають принципово нового підходу [9, с. 15].

Першими з проблемою оцінювання ризиків у системі кримінального судочинства стикнулися американські фахівці під час створення федеральної програми захисту свідків WITSEC (Witness Security) в 70-х роках минулого століття. Під час переселення на нове місце проживання деякі свідки, більшість з яких мали зазвичай кримінальне минуле, становили певну загрозу для представників громади, куди їх було заплановано перемістити. У разі скоєння ними нових злочинів їх виключали з програми захисту свідків та переслідували за законом на загальних підставах. Друга хвиля реформування системи захисту свідків в 1984 році призвела до обов'язкової практики оцінювання ризиків, які могла створювати така особа для своїх нових «сусідів». У подальшому таке оцінювання ризиків було поширено на фізичні, психологічні аспекти реалізації програм захисту, а також економічну та юридичну площину заходів забезпечення безпеки [7].

Американський досвід керування ризиками в межах федеральної програми захисту свідків було в подальшому досліджено та імплементовано в комплекси заходів забезпечення безпеки іншими закордонними підрозділами захисту свідків. До основних небезпек, що можуть виникати під

час реалізації програм захисту свідків, експертами було визначено фізичні загрози, поточний та прогнозований психологічний стан особи (готовність свідка та його близьких до різкої зміни свого соціального середовища, розриву родинних зв'язків, зміни професії та способу життя тощо), ризику, пов'язані з витратами на програму (програма могла тривати як 6 місяців, так і 10 років) та юридичні ризику (потенційні судові позови, вплив кримінального минулого свідка на перспективи поточного кримінального провадження, а також нещирість під час надання ним первинних свідчень) тощо.

Виклад основного матеріалу. Ефективне експертне оцінювання та безпосереднє керування захистом осіб, які визнані такими, що перебувають (або потенційно можуть перебувати) у небезпеці, як і раніше є предметом серйозного вивчення в наукових колах фахівців системи кримінального правосуддя. Зокрема, експерти-психологи все більш активно залучаються до оцінювання можливого ризику, який учасник кримінального судочинства може становити третім особам або співробітникам підрозділу захисту, а також готовності свідка до повсякденного життя після етапу переселення, потреби у психологічній підтримці або ймовірності насильницького рецидиву [1, с. 16].

На відміну від такого підходу, головна роль співробітників спеціальних підрозділів захисту свідків та потерпілих у питаннях превенції посткримінального впливу як в Україні так і за кордоном була і залишається історично реактивною, а не профілактичною. Науковці, які досліджують різні системи керування ризиками в сфері кримінального правосуддя, наголошують на необхідності переходу від моделей прогнозування потенційного насильства, де небезпека розглядається як диспозитивна (вивчається в межах особистості), статична (не підлягає зміні) та дихотомічна (або

наявна або відсутня) до нової концепції оцінювання ризику, де загроза або ризик як конструкція розглядаються переважно як контекстуальна (критично залежить від конкретної ситуації та обставин), динамічна (постійно змінюється) і безперервна (варіюється уздовж континууму ймовірності) [6, с. 32].

Така еволюція управлінських процедур не тільки змінила б спосіб, у який правоохоронці розглядають таке оцінювання, але й те, як вони його мають проводити. Експерти з вивчення кримінальної поведінки визначають класичні «клінічні та актуарні» аспекти, відправною точкою яких є полеміка щодо того, чи повинен такий аналіз базуватися на клінічних рішеннях, ураховуючи оцінювання ризику можливого насильства, яке має бути зроблено клінічним судженням, використовуючи інтелектуальні та аналітичні здібності, або ж це треба реалізовувати за допомогою статистичних формул. На нашу думку, оптимальне рішення може мати поєднання методів кількісного та якісного аналізу для створення моделей, які зможуть з високим ступенем вірогідності забезпечувати прогноз розвитку безпекового середовища навколо свідка або потерпілого.

Нове покоління досліджень у сфері керування ризиками протягом останніх 10 років призвело до висновків, які є набагато більш оптимістичними, підкреслюючи той факт, що експертне оцінювання ризику та методи якісного аналізу мають достатню вагому прогностичну силу. Незважаючи на те, що немає єдиного підходу до здійснення такого оцінювання на національному рівні, психологи, співробітники кримінального правосуддя та інші фахівці в Україні все частіше наполягають на необхідності запровадження науково обґрунтованих методів оцінювання ступеню загрози учасникам кримінального судочинства, яку можуть становити особи,

ності. З метою належного контролю за законністю під час використання таких систем на рівні урядових програм у США ведуть серйозні дискусії, зокрема й на рівні Сенату, щодо забезпечення належного рівня захисту персональних даних, а також обов'язкового дотримання прав та свобод громадян.

Саме з урахуванням розвитку нових інформаційних технологій науковці та практики системи кримінального правосуддя вважають визначальним під час розслідування кримінальних проваджень, пов'язаних з насильницьким впливом на учасника кримінального судочинства, застосовувати модель ідентифікації поведінки суб'єкта під час прийняття ним рішення щодо реалізації плану нападу. Поведінка осіб, які планують акти насильницького впливу на учасника кримінального судочинства, часто має дискретний характер, включаючи усвідомлення мотивів та наслідків нападу, планування насильницького акту та матеріально-технічну підготовку до нього.

Маємо визнати, що поведінка потенційного правопорушника, пов'язана з можливим посткримінальним впливом, може здійснюватися протягом певного часового континууму, починаючи з розробки ідеї нападу та переходу до її реалізації шляхом стеження за об'єктом, вивчення його звичок та графіка життя або навіть через безпосередній контакт з об'єктом чи відвідування місця нападу. Вивчення та аналіз особливостей такої поведінки потенційних правопорушників може бути критичним фактором для оцінювання загроз і відповідних ризиків для свідка або потерпілого.

Для кожного такого виявленого ризику експерти підрозділів захисту мають визначити чіткі й зрозумілі алгоритми та процедури, які застосовуватимуть для усунення або зниження ймовірності реалізації конкретного ризику та його потенційних наслідків. Однією з можливих реакцій на виявлені загрози та відповідні

ризика може бути планування не тільки певних дій, а й створення необхідних резервів. Також слід обов'язково враховувати, що планові заходи забезпечення безпеки не можуть бути складником системи керування ризиками та мають здійснюватися в межах основних процесів реалізації програм захисту [3, с. 12].

З метою визначення ймовірних ризиків, пов'язаних з реалізацією програм захисту, можуть використовуватися різні підходи. Перш за все, на нашу думку, має проводитися історичний аналіз, ураховуючи порівняння з аналогічними програмами захисту, які було реалізовано раніше, оскільки проблеми, що було виявлено в минулому, можуть стати потенційними ризиками і в нових проєктах. Крім того, може активно застосовуватися аналітичний метод, який містить моделювання, аналіз залежностей «причина-наслідок», таблиць істинності тощо [2, с. 33].

На нашу думку, під час прийняття управлінських рішень у межах програм захисту ефективними можуть стати експертні наради з метою виявлення та оцінювання системи ризиків з використанням такого методу як «мозковий штурм», залучаючи всіх суб'єктів конкретної програми захисту або обмежуючись лише лідерами експертних груп та провідними експертами. Додатково, залежно від потреби, можуть проводитися індивідуальні інтерв'ю з кураторами програм захисту та безпосередніми виконавцями. Водночас під час реалізації таких заходів необхідно дотримуватися суворих обмежень доступу до інформації, яка стосується заходів захисту, та забезпечити високий рівень конфіденційності й безпеки даних.

Виявлені ризики мають регулярно переглядати з урахуванням оцінювання ймовірності кожного окремого ризику та його потенційних наслідків в коротко- та довгостроковій перспективі. Крім того, аналіз ризиків перед-

бачатиме порівняння нових ризиків з раніше виявленими. Новий ризик може повторювати або розширювати один з раніше виявлених, тому не має бути внесений до загального списку ризиків, а лише використаний для уточнення опису та оцінювання вже виявленого раніше ризику. За результатами експертних нарад та через застосування методу порівняльного аналізу з раніше реалізованими проектами оцінюється ймовірність вияву такого ризику і потенційна тяжкість його ймовірних наслідків.

У подальшому будь-який виявлений ризик має бути проаналізовано з позиції його потенційного впливу на фізичну безпеку учасника кримінального судочинства, його психологічний стан, вартість програми захисту тощо. Для кожного ризику за допомогою методів експертного аналізу (метод сценаріїв, SWOT-аналіз, метод Дельфи тощо) оцінюється можливий негативний вплив на безпекове середовище та ймовірність, з якою він може реалізуватися.

Зазвичай немає труднощів визначити для кожного ризику рівень імовірності та тяжкості наслідків (наприклад, з дискретністю від 1 до 5). Такого оцінювання вистачає для виконання основного завдання – визначення найбільш пріоритетних ризиків. У результаті аналізу можливі показники пріоритетності (помноження ймовірності вияву ризику на тяжкість настання таких наслідків) будуть варіюватися в межах від 1 до 25. Як правило, ризики з поточним значенням пріоритету менше 4 просто ігноруються. Ризики зі значенням пріоритету в діапазоні 5-9 залишаються в списку, але реальних дій по їх усуненню зазвичай не роблять. Основну ж увагу приділяють ризикам з коефіцієнтом більше 10.

Якщо для визначення ймовірності й наслідків ризиків використовувалися якісні оцінки, пріоритетність ризиків також має оцінюватися на якісному рівні. Наприклад, можна

ігнорувати ті ризики, у яких ймовірність або наслідки несуттєві. Водночас високопріоритетними слід вважати ризики, у яких ймовірність вище середньої, а наслідки вище істотних. Це також може допомогти аналітикам підрозділу захисту диференціювати заходи забезпечення безпеки під час застосування та контролю програм захисту відповідно до наявних загроз та ризиків їх реалізації [1, с. 15].

Як правило, список пріоритетних ризиків слід обмежити найбільш значущими. Основними ризиками, що стосуються програм захисту учасників кримінального судочинства, як правило, є фізичні, психологічні, юридичні, економічні, а також ризики, пов'язані з ІТ-технологіями. Якщо враховувати в загальному оцінюванні більшу кількість ризиків, це, з одного боку, призведе до більших витрат ресурсів підрозділів захисту, а з іншого – не позначиться суттєво на ефективності реалізації програми захисту. Списки найбільш пріоритетних ризиків мають бути постійно доступні для всіх залучених в оцінюванні експертів відповідно до рівня доступу, водночас для ризиків з високим пріоритетом є сенс визначити показники (метрики), які дозволяють ідентифікувати наближення моменту вияву ризику або істотну зміну ймовірності його реалізації [2, с. 20].

Використання таких формальних показників (метрик) для керування ризиками є достатньо дієвим засобом, який може бути використаний для своєчасного виявлення та моніторингу ризиків. Такі метрики мають бути визначені заздалегідь експертними групами та застосовуватися для формування інформаційних попереджень. Під час виходу за встановлені межі значень (наприклад, якщо вірогідність фізичного нападу на свідка або його близьких значно підвищується через отримання оперативної інформації, куратор програми захисту має негайно переглянути застосування заходів забезпечення безпеки

у зв'язку з новими показниками оцінювання фізичної загрози) або якщо під час виконання управлінських процедур порушено встановлені терміни та не сформовано групу співробітників, які беруть участь, наприклад, у запланованому переселенні свідка, має бути автоматично сформовано інформаційне попередження для керівної ланки підрозділу захисту або органу.

Для кожного з ризиків, що увійшли до списку пріоритетних, слід обрати ефективну стратегію реагування. Як уже зазначалося, стратегія може бути спрямована на нівелювання ризику, або пом'якшення його наслідків. Іноді ризик можна не брати до уваги, в інших випадках можна спробувати знизити вірогідність його настання. Зокрема, якщо свідок є відомим громадянським або політичний діячем, це може обмежити суб'єкти захисту в реалізації стосовно до нього таких заходів безпеки, як переселення або зміна персональних даних, що вимагатиме від підрозділу захисту, наприклад, застосування поглибленого плану фізичного захисту такої особи із задіянням як наявних у нього матеріальних і людських ресурсів, так і додаткових сил та засобів у порядку міжвідомчої взаємодії. Також у суб'єктів, які здійснюють захист, завжди має залишатися опція періодичного перегляду наявних заходів безпеки та можливість клопотання щодо застосування інших процесуальних і непроцесуальних заходів, якщо під час їхньої реалізації вірогідність настання тяжких наслідків стає дуже високою.

Для ризиків, які неможливо усунути остаточно або які не піддаються «пом'якшенню», потрібно розробити резервний план дій на випадок їхньої реалізації. Для іншої групи ризиків, у більшості пов'язаних з суб'єктивністю інформації щодо реальних або потенційних загроз свідку, є можливість визначити метрики, які ідентифікуватимуть, виявився такий ризик чи ні. Наприклад, щоб усвідомити

можливість застосування конкретних видів захисту через можливості оперативних підрозділів можуть бути реалізовані оперативні комбінації, які сприятимуть куратору програми захисту в оцінюванні наявних можливостей «іншої сторони» щодо протидії підрозділу захисту свідків [4, с. 11].

Такий підхід дозволяє у штучному режимі активувати план реалізації ризику під контролем фахівців підрозділу захисту. Типовий прийом – планування здійснення певних заходів (виїзд свідка до будівлі суду, заходи щодо переселення тощо) на більш ранні терміни. Це дозволяє, з одного боку, перевірити можливий витік інформації, з іншого боку – виявити нові ризики, які можуть виникнути після проведення такої оперативної комбінації.

У результаті проведення аналітичних заходів, зокрема із залученням експертних груп, керівник органу має затверджувати план керування ризиками, спрямований на зниження або уникнення виявлених ризиків, контроль за виконанням якого має завжди знаходитися в компетенції керівника підрозділу захисту (відділу, управління або департаменту відповідно до ступеня сумарного ризику свідкові в конкретній програмі захисту). Визначення відповідальної особи (куратора програми захисту), до чієїх обов'язків належить виявлення та контроль ризиків, а також уведення системи стимулювання тим експертам, хто виявив реалізований ризик, також сприятиме боротьбі з негативним ставленням до системи керування ризиками в експертному середовищі органу, що здійснює захист учасників кримінального судочинства.

Досвід управління ризиками в системі кримінального правосуддя дозволяє визначити кілька типових прийомів, які, на думку автора, можуть істотно підвищити якість процесу захисту. З метою унеможливлення або суттєвого обмеження фактора суб'єктивізму під час адміністрування

програм захисту система управління ризиками має бути відповідно формалізована. Процедури керування ризиками мають бути чітко затверджені на рівні відомчих та міжвідомчих інструкцій.

З метою реалізації процесу керування ризиками відповідно до ступеня та характеру загрози має визначитися відповідальна особа (куратор програми захисту). У межах програми захисту учасника кримінального судочинства має складатися і регулярно оновлюватися план керування виявленими ризиками. Для формування майбутніх стратегій на основі аналізу реалізованих заходів захисту спеціалістами підрозділів захисту має бути створено відповідні бази даних ризиків та стратегій. Без такої формалізації процесу управління безпосередні виконавці можуть просто не виконати заплановані дії в межах програми захисту, а керівництво підрозділу захисту та експертні групи не зможуть подолати негативне ставлення співробітників підрозділу до процесу керування ризиками.

Слід звернути також увагу на той факт, що відсутність резервів може викликати тяжкі безпекові наслідки, які можуть призвести до критичних збоїв у реалізації програм захисту учасників кримінального судочинства. Обсяг таких резервів має відповідати поточному стану загроз, а під час використання частини резервів для вирішення ситуації з виявленим ризиком їхній розмір має бути одразу ж переглянутий, а за необхідності – збільшений [5, с. 16].

Очевидно, що імплементація моделей ризик-менеджменту в програми захисту свідків та потерпілих вимагає певного досвіду роботи з керування ризиками і набору попередньої статистики. Як показники зазвичай можуть використовуватися критерії, пов'язані з бюджетом програми захисту, складністю системи заходів безпеки, наявними та потенційними загрозами, наявними ресурсами під-

розділу захисту тощо. З іншого боку, такі зовнішні фактори, як затримка під час виготовлення нових ідентифікаційних документів для свідка та його близьких, також можуть стати досить пріоритетними ризиками. Для їхнього зниження або нейтралізації потрібні спеціальні заходи, зокрема регулярний моніторинг виготовлення таких документів у відповідному відомстві або пошук альтернативних заходів безпеки. Крім того, керівники підрозділу захисту мають усвідомити, що певні ризики виходять за межі їхньої компетенції, навіть якщо безпекова процедура визначена на рівні урядової постанови або міжвідомчої інструкції.

Висновки. Керування ризиками є достатньо детермінованим процесом, але він не завжди знаходить відповідне застосування в національній системі кримінального правосуддя. Різні перешкоди (як технічні, так і ментальні) поки що ускладнюють його подальше впровадження в систему захисту учасників кримінального судочинства в Україні. Відмова від традиційної моделі роботи в більшості випадків зумовлена небажанням суб'єктів захисту планувати «передбачувані провали» та традиційним опором на реакційні управлінські механізми реагування на вже виниклі проблеми.

Керування ризиками – не одноразовий захід. Імовірність і наслідки виявлених ризиків і оцінювання їх пріоритетності можуть і, як правило, будуть постійно змінюватися, з'являтимуться нові ризики. Такі варіації можуть виникати у зв'язку з різкою зміною оперативної обстановки (може з'явитися додаткова інформація щодо фізичних загроз свідку або його близьким); зі свідком може статися нервовий зрив через певні обмеження програми захисту, з якими він стикається під час її реалізації. Або навпаки, характер загроз може суттєво знизитися чи навіть перестане існувати взагалі. Це означає, що

інформація щодо ризиків має регулярно оновлюватися, циклічність аналізу ризиків не має бути чітко фіксованою та має визначатися як один з додаткових критеріїв під час проведення останньої ітерації.

Протистояння з боку деяких керівників та виконавців органів, що забезпечують захист осіб, які сприяють правосуддю, відображає домінуючу корпоративну культуру у наданні переваги «подвигам та героїзму» у вирішенні безпекових проблем, а не превентивному запобіганню можливих загроз. Такий стан речей, на нашу думку, потребує широкого фахового обговорення та фундаментальних змін у ментальності всіх суб'єктів захисту свідків і потерпілих в Україні, для чого в майбутньому мають бути розроблені нові ризикові концепції та відповідні управлінські процедури.

У статті проаналізовано еволюцію розвитку сучасних концепцій оцінювання ризиків для свідків в США та країнах Європейського Союзу. Запропоновано зміну національних пріоритетів під час прогнозування посткримінального впливу на учасників кримінального судочинства зі статичних та диспозитивних критеріїв забезпечення безпеки на концепцію, яка базується на контекстуальних та динамічних чинниках. Акцентовано увагу на необхідності створення в Україні системи дієвого контролю за наявними та потенційними ризиками для свідків і потерпілих у межах програм захисту з метою вчасного реагування на можливі несприятливі зміни в системі їхньої безпеки. Досліджено клінічні та актуарні аспекти кримінальної поведінки, яка має на меті перешкодити правосуддю; наголошено на необхідності запровадження в Україні науково обґрунтованих методів оцінювання характеру та ступеня загрози для учасників кримінального судочинства.

Метою роботи є аналіз закордонних систем керування ризиками в сфері кримінального правосуддя, а також вивчення сучасних тенденцій щодо протидії посткримінальному впливу на учасників кримінального судочинства. Досліджено перспективи сучасних прогностичних моделей а також запропоновано варіанти впровадження сучасних світових трендів у цій сфері під час реалізації національних програм захисту учасників кримінального судочинства.

Автор ґрунтовно проаналізував особливості застосування якісних методів аналізу та експертних оцінок під час оцінювання ризиків для свідків і потерпілих, наголосив на необхідності аналізу історичного контексту вже реалізованих програм захисту та формалізації процесу оцінювання ризиків для створення максимально реалістичних і дієвих безпекових стратегій.

У статті наголошено на необхідності застосування новітніх технологій для розробки та впровадження сучасних прогностичних платформ, спрямованих на запобігання злочинним намірам потенційних правопорушників. Досліджено передовий досвід американської компанії Palantir Technologies у сфері запобігання злочинності через використання сучасних аналітичних інструментів та технології «великих даних» в інтересах правоохоронних органів і спеціальних служб США та ЄС. Досліджено алгоритми реагування управлінських ланок суб'єктів захисту учасників кримінального судочинства, а також їхню кореляцію з достовірністю та актуальністю інформації про загрози.

Застосування ризик-менеджменту під час планування та реалізації програм захисту, на думку автора, має започаткувати в національній системі захисту учасників кримінального судочинства

концептуальні зміни в корпоративній культурі суб'єктів, які забезпечують захист, а управлінську парадигму заходів забезпечення безпеки слід змістити з планових та статичних аспектів у бік превентивного запобігання можливим небезпекам.

Ключові слова: захист свідків, протиправний вплив, захист учасників кримінального судочинства, оцінювання ризиків ризиків, ризик-менеджмент, штучний інтелект, управлінські аспекти, Palantir technologies, прогностичні моделі.

Kovmyr S. Risk management during implementation of participants

In criminal proceedings protection programs

The author analyzed the evolution of the development of modern concepts of risk assessment for witnesses and victims in the USA and the countries of the European Union. A change of priorities when predicting potential violence from static and dispositive criteria to a concept based on contextual and dynamic factors is proposed. The author emphasized the need to create a system of effective control over existing and potential threats to witnesses and victims in order to prevent possible adverse changes in their security system. The author investigated the clinical and actuarial aspects of the criminal behavior of persons with the purpose of obstructing justice, emphasized the need to introduce scientifically based methods for assessing the nature and degree of threat to participants in criminal proceedings.

The purpose of this study is the analysis of foreign risk assessment systems in the criminal justice system, as well as the study of criminal trends in the field of combating post-criminal influence on participants in criminal proceedings using existing and prospective prognostic models based

on neural networks and artificial intelligence, and the implementation of the best methods during the management of national witness and victim protection programs.

The author analyzed the features of the use of qualitative methods of analysis and expert evaluations during the risk assessment of witnesses, emphasized the need to analyze the historical context of already implemented protection programs and formalize the risk assessment process to create the most realistic and effective security strategies. The need to use the latest technologies for the development and implementation of modern predictive platforms aimed at preventing the criminal intentions of potential offenders is emphasized. The best experience of the American campaign of Palantir technologies in the field of crime prevention through the use of analytical tools and big data in the interests of law enforcement agencies and special services in the USA was studied. Attention was drawn to the need to apply a systematic approach when identifying threats, assessing risks, prioritizing them and how to respond to hazards. The author investigated the response algorithms of the management units of protection entities to the dynamics of risks, as well as their dependence on the objectivity and relevance of information about threats.

The application of risk management during the planning and implementation of protection programs should initiate conceptual changes in the national system of protection of participants in criminal proceedings in the corporate culture of entities that provide protection, and the managerial emphasis of security measures should be shifted from planned and static to preventive prevention potential danger to witnesses and victims.

Key words: witness protection, unlawful influence, protection of

participants in criminal proceedings, risk assessment, risk management, artificial intelligence, managerial aspects, Palantir technologies, predictive models.

Література

1. Вітлінський В. В., Наконечний С. І. Ризик у менеджменті. К.: ТОВ «Борисфен-М», 1996. 336 с.

2. Вітлінський В. В. Аналіз, оцінка і моделювання ризику. К.: ДЕМІУРГ, 1996. 212 с.

3. Дес Дерлоу. Ключові управлінські рішення. Технологія прийняття рішень. Київ: Всесвіто, Наукова думка, 2001. 242 с.

4. Boehm B. W, (1991) "Software Risk Management: Principles and Practices." *IEEE Software*, January 1991, pp. 32-42.

5. Borum, Randy, Fein, Robert, Vossekuil, Bryan, and John Berglund. 1999. *Threat assessment: defining an approach for evaluating risk of targeted violence. Behavioural Sciences and the Law*, 17: 323-337.

6. Council of Europe. *Report on Witness Protection (Best Practice Survey)*. Strasbourg: European Committee on Crime Problems, Committee of Experts on Criminal Law and Criminological Aspects of Organized Crime, March 24 1999.

7. *Combating Organized Crime: Best Practices Survey of the Council of Europe. Octopus Programme*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2004.

8. Dandurand, Yvon. 2007. *Strategies and practical measures to strengthen the capacity of prosecution services in dealing with transnational organized crime, terrorism and corruption. Crime, Law and Social Change*, 47:225-246.

9. UNODC. *Good practices for the protection of witnesses in criminal proceedings involving organized crime*. New York: United Nations, 2008.

10. Yannik Dobler. *Palantir: A software that safes and takes lives*. URL: <https://d3.harvard.edu/platform-digit/submission/palantir-a-software-that-safes-and-takes-lives/> (дата звернення: 17.10.2023).